

In 'Dichter bij het werk' interviewt dichter Henry Sepers dichters over hun werk, of een specifiek deel daarvan.
www.henrysepers.nl

Je ziel blijft altijd heel

We ontmoeten elkaar in een restaurant aan de

Vinkeveense Plassen. We nemen plaats op hoge stoelen op het terras en kijken uit over de jachthaven en het water. Als ik zeg dat ik verbaasd was toen ik erachter kwam dat zijn psychose alweer zoveel jaren achter hem lag, want veel van de gedichten uit de bundel lijken vers van de lever geschreven te zijn, reageert hij: 'Het is net als met andere ingrijpende gebeurtenissen zoals de dood van een geliefde: het blijft altijd bij je, tijd doet er niet toe, je kunt zo'n periode uit je leven telkens weer in alle hevigheid oproepen. Daarbij komt dat ik er

in vorige bundels ook over heb geschreven, al viel dat misschien niemand op. Het is ook een beetje toeval dat ik aan deze bundel begonnen ben. Ik was met een ander project bezig, samen met een fotograaf, en om uit te proberen of zijn beelden en mijn teksten bij elkaar pasten, maakte ik drie proefgedichten over een onderwerp dat dicht bij mezelf lag, want ja, dat werkt lekker vlot. Later maakte ik mijn mapje met onaffe gedichten weer eens open en dacht: tja, hier kan ik nog wel meer over zeggen en toen begon ik aan deze bundel. Het wonderlijke van schrijven is: het is heel persoonlijk, maar je wil toch dat anderen het lezen.'

Maakte je van tevoren een plan voor de opzet van de bundel?

Nee, dat doe ik eigenlijk nooit. Als ik begin te schrijven denk ik zelfs niet na over wat voor soort tekst het moet worden. Het kan

In 2009 is **Micha Hamel** enige tijd opgenomen geweest op de psychiatrische afdeling van een ziekenhuis omdat hij psychotisch was. Nu, veertien jaar later, heeft hij een dichtbundel over deze periode in zijn leven gepubliceerd: *is daar iemand*. Je zou deze dichter en componist een moderne homo universalis kunnen noemen, want behalve met literatuur en muziek, is hij bezig met virtual reality en werkt hij op de universiteit in een project over schrijfonderwijs.

Door Henry Sepers

een gedicht zijn, maar ook iets heel anders. Het belangrijkste is dat het een artistieke inzet heeft. Het taalgebruik in de tekst moet intens zijn. Ik heb daarom niet zoveel met romans. Dan moet je gaan opschrijven wat voor kleren iemand aan heeft en of hij blauwe ogen heeft. Ik heb daar het geduld niet voor. Bij mij gaat het vooral om de taal. Een gedicht is ook een bouwwerkje, hè? Ik vind het heerlijk om met woorden te klooiën, wat met ze te schuiven. Ik denk eigenlijk de hele dag na over kunst, en op welke manier die in onze tijd urgent kan zijn. Zo ben ik nu met een

project bezig over klimaatverandering, of liever de klimaatcatastrofe. Hoe wij niet meer richting de toekomst gaan, maar hoe die toekomst onvermijdelijk op óns af dendert. Er moet altijd een verbinding zijn met onze tijd. Ook als ik een liefdesverhaal zou schrijven zou dat iets met onze tijd te maken moeten hebben.

Is er een hiërarchie in waar je mee bezig bent? Gaat de muziek bijvoorbeeld boven de poëzie of andersom?

Er zijn hooguit grotere en minder grote projecten. Ik werk naast het project over de klimaatcatastrofe ook aan een musical. Daar gaat veel tijd en energie in zitten en in die zin is dat nu even het belangrijkste. En gedichten schrijven kan ik nooit lang achter elkaar. Met de bundel was ik hooguit een uur per

‘Een gedicht is geen rebus die je kunt oplossen, waarna je opgelucht zegt: ziezo, dat raadsel is ook weer uit de wereld.’

dag bezig. De rest van de dag deed ik ander werk. Ik ga zitten en schrijf. Ik heb zoveel ideeën, er komt altijd wel iets. Voor het componeren geldt: ik componeer elke dag één minuut van het stuk waaraan ik werk. Zo hou ik het overzichtelijk. Misschien ben ik wel met zoveel tegelijk bezig, omdat ik alle aspecten van de mens wil laten zien. Ik zeg altijd ja tegen alles. Ook toen ik gevraagd werd om een script te schrijven voor een virtualrealityproject, terwijl ik nauwelijks iets van VR weet. En toen ik mij druk maakte over het schoolvak Nederlands had ik een jaar later een baan van een dag in de week op de universiteit van Utrecht.

Misschien uit zich dat wisselen van medium ook in de verschillende vormen die je gebruikt in je bundel. Sommige gedichten zijn meer anekdotisch en gaan duidelijk over het leven in de kliniek, andere komen op mij expressionistisch over en lijken uit flarden tekst te bestaan.

De bundel moet de integrale ervaring belichamen. Een aantal gedichten is bijna sculpturaal, met verspringende regels, losse woorden, veel wit. Zo staat er op een bladzijde alleen de naam Kees, als een schreeuw in de leegte. Andere gedichten zijn traditioneler.

Er staan ook geen paginanummers in de bundel.

Nee, ze verstoren alleen maar het beeld van de pagina. En bovendien: de bundel gaat over desoriëntatie.

Een psychiater heeft eens over Achterberg gezegd dat hij zich afvroeg of hij hem moest genezen, want dan nam hij hem zijn obsessies en dus ook zijn kunstenaarschap af.

Ik zie dat anders. Ik had indertijd zieke hersenen, maar met mijn ziel was niks aan de hand. Creativiteit zit niet op de laag van je psychische aandoening. Psychose en depressie zijn gruwelijk, en op het moment dat je eronder lijdt kun je natuurlijk niet werken, maar de creativiteit wordt er uiteindelijk niet door aangetast. Je ziel blijft intact, je vermogen om te scheppen gaat niet stuk. Dat is ook de hoofdgedachte van de bundel: dat je ziel niet ziek kan zijn.

In een aantal gedichten observeer je sterk, bijvoorbeeld als je het personeel beschrijft of de therapieën waaraan je mee moest doen. Je was patiënt en observator tegelijk.

Ik had besloten om overal aan mee te doen, me nergens tegen te verzetten. Als men vond dat het kleien van een vaas nodig was om me te genezen, dan ging ik dat doen. Het heeft misschien iets absurds dat ik als componist en (vroeger) dirigent tijdens muziektherapie op een xylofoon zat te spelen, maar ik deed het zonder morren. Door mijn opleiding tot musicus ben ik heel gedisciplineerd. Wat moet, dat moet.

Er komen opvallend veel dieren in de bundel voor. Leeuw, paard, makreel.

Ja, de dieren zijn een soort metgezellen. Spirit animals heet dat in de fantasyliteratuur. Die makreel heeft iets dystopisch. Zoals je hem in plastic in de koelkast kunt zien liggen, koperkleurig met van die vissenogen. Daarbij moest ik denken aan een uitdrukking die een oude kroegbaas vaak gebruikte: het >

was ben zal mijzelf en wel expres
geestig mijzelf vermorzel mijn totems
jongleer onheilswangere kanonskogels
verslind mogelijkheden inclusief solistes
beloftes die in leeuwenbekken kijken
en ritst mijn geheimen dicht resoluut

vanavond was ik mijn lijf met biodiesel
en poets mijn lachebek met antikalk

snack ik zes ons kattenvoer en kruip drie
rondjes door de tuin van mijn rijtjeshuis

ga op het schuurdak staan en simuleer
de bonk plus de naschok van mijn lijf dat slap
maar theatraal op de planken ineenzigt

was ben kortom koning van de koortsdroom
die liever de rang van hansworst had gehad

Micha Hamel,
is daar iemand, uitgeverij Pluim, 2023

Micha Hamel (1970) componeerde onder andere opera's (Nederlandse Reisopera en De Nationale Opera), interdisciplinaire voorstellingen voor het Holland Festival, en muziektheaterstukken bij theatergroep Orkater. Samen met animatiekunstenaar Demian Albers (studio Apvis) maakt hij poëtische ervaringen voor virtual reality, die internationaal meermaals werden onderscheiden. Zijn dichtbundels werden onderscheiden met de Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs en de Jan Campertprijs. Als lid van de KNAW Akademie van Kunsten werkt hij aan draagvlak voor Kunst- en Wetenschap-projecten, en aan de Universiteit Utrecht aan het project SchrijfLab.nl. Ook is Hamel dirigeer-coach in het AVROTROS-programma *Maestro*, dat bekende Nederlanders op een vrolijke manier inwijdt in de klassieke muziek.

'Ik had indertijd zieke hersenen, maar met mijn ziel was niks aan de hand.'

is weer makrelendag vandaag, oftewel: zo'n dag waarop je alleen maar makketels tegen komt. Ik vond het prettig om ook een andersoortig dier dan een zoogdier erbij te hebben.

'Ik huil om het besef dat alles oneindig is,' schrijf je ergens. De meeste mensen zouden hier 'eindig' schrijven.

Dichten is ook een spel. Het komt misschien uit een soort dwarsheid voort dat ik het zo opschrijf. Er zit niks diepzinnigs achter, in de zin van dat ik er allemaal bedoelingen mee had. De diepzinnigheid ontstaat uit de taal zelf. Ik doe dat vaker: dan laat ik de tekst nadrukkelijk uit de rails lopen. Als je een gedicht schrijft, doe je dat omdat er geen andere vorm mogelijk is voor wat jij uit te drukken hebt. Als je het op een andere manier had kunnen zeggen, had je dat wel gedaan. Toen ik een vriend vroeg of hij mijn bundel al uit had, zei hij: 'nee, een goede dichtbundel heb je nooit uit.' Zelf herlees ik ook telkens dezelfde dichters. Er zijn duizenden dichters, maar ik blijf maar met die paar bezig. Iemand als Apollinaire heeft mij mijn leven lang begeleid. Hij laat de hele mens naar voren komen, dat is het geniale. Het is steeds én, én, én. En droevig, en grappig, en erotisch, en mythisch en speels, en geëngageerd.

Je bent duidelijk geen liefhebber van het interpreteren van poëzie.

Het is prachtig als mensen van alles en nog wat over poëzie zeggen, maar als het om mijn eigen gedichten gaat dan hou ik het graag bij wat ik in de tekst heb gezegd. Susan Sontag schreef daar al over in haar beroemde essay *Against Interpretation*. Een gedicht is geen rebus die je kunt oplossen, waarna je opgelucht zegt: ziezo, dat raadsel is ook weer uit de wereld. En daarbij komt: een tekst mag rafels hebben. Het hoeft niet allemaal perfect. Zoals de schrijver Edzard Mik eens tegen me zei: 'Het gaat er niet over of iets goed is, maar of je in een wereld kunt komen.' En ik ben dat erg met hem eens. Uiteindelijk gaat het erom dat je iets persoonlijks maakt. ■